



Arbetsmarknadsutredningen

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande om att regeringen snarast, men senast den 31 mars 2017, bör ge Arbetsmarknadsutredningen (A 2016:03) tilläggsdirektiv om att ta fram förslag om hur de delar av Arbetsförmedlingens uppdrag som inte innebär myndighetsutövning kan läggas ut på andra aktörer på arbetsmarknaden samt om hur det statliga åtagandet i övrigt bör organiseras. Tilläggsuppdraget bör redovisas senast i samband med utredningens slutbetänkande den 31 januari 2019.

I en reservation (S, MP, V) föreslås det att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Utskottet lägger på eget initiativ fram förslaget till tillkännagivande.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	6
Arbetsmarknadsutredningen	6
Reservation	8
Arbetsmarknadsutredningen (S, MP, V)	8

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Arbetsmarknadsutredningen

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör ge Arbetsmarknadsutredningen tilläggsdirektiv och tillkännager detta för regeringen.

Reservation (S, MP, V)

Stockholm den 2 mars 2017

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Raimo Pärssinen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Raimo Pärssinen (S), Annelie Karlsson (S), Katarina Brännström (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Sven-Olof Sällström (SD), Niklas Wykman (M), Patrik Björck (S), Annika Qarlsson (C), Marco Venegas (MP), Christian Holm Barenfeld (M), Eva-Lena Jansson (S), Magnus Persson (SD), Fredrik Malm (L), Ali Esbati (V), Désirée Pethrus (KD), Erik Andersson (M) och Serkan Köse (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 22 juni 2016 kommittédirektiv om det statliga åtagandet för en väl fungerande arbetsmarknad och Arbetsförmedlingens uppdrag (dir. 2016:56). Utredningen har tagit namnet Arbetsmarknadsutredningen (A 2016:03).

Vid utskottets sammanträde den 16 februari 2017 väckte Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna ett förslag om att regeringen snarast, men senast den 31 mars 2017, bör ge Arbetsmarknadsutredningen tilläggsdirektiv om att ta fram förslag om hur de delar av Arbetsförmedlingens uppdrag som inte innebär myndighetsutövning kan läggas ut på andra aktörer på arbetsmarknaden samt om hur det statliga åtagandet i övrigt bör organiseras. Tilläggsuppdraget bör redovisas senast i samband med utredningens slutbetänkande den 31 januari 2019.

Enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen får ett utskott väcka förslag hos riksdagen i ett ämne som hör till dess beredningsområde (utskottsinitiativ). Med stöd av denna initiativrätt föreslår utskottet i detta betänkande ett tillkännagivande om att regeringen bör besluta om tilläggsdirektiv för Arbetsmarknadsutredningen.

Bakgrund

Arbetsmarknadsutredningen har i uppdrag att analysera hur statens åtagande och Arbetsförmedlingens uppdrag kan utformas för att så effektivt som möjligt bidra till en väl fungerande arbetsmarknad.

I kommittédirektivet (dir. 2016:56) beskrivs uppdraget enligt följande. Utredaren ska analysera

- hur utformningen av statens åtagande beträffande arbetsmarknadspolitiken kan bidra till att skapa tydlighet och förutsägbarhet för individer, såväl kvinnor som män, och arbetsgivare,
- vilka förutsättningar utformningen av det statliga åtagandet för arbetsmarknadspolitiken har för att möta förändringar och utmaningar på arbetsmarknaden och att anpassas efter snabba förändringar i konjunktur- och arbetsmarknadsläget, och
- hur väl samspelet och ansvarsfördelningen fungerar mellan aktörer som påverkar arbetsmarknadens funktionssätt, med särskilt fokus på statliga myndigheters och kommunernas roll.

Utredaren ska också särskilt analysera

- om Arbetsförmedlingen som huvudsaklig statlig aktör för en väl fungerande arbetsmarknad och som ansvarig för en verksamhet som är

tillgänglig och likvärdig för arbetssökande och arbetsgivare i hela landet har ett ändamålsenligt uppdrag,

- samspelet mellan utbildningar och andra insatser inom arbetsmarknadspolitiken, skolväsendet, universitet och högskolor samt folkbildningen, och
- hur användningen av olika typer av externa leverantörer inom arbetsmarknadspolitiken kan bidra till en väl fungerande arbetsmarknad.

Utifrån analyserna ska utredaren lämna förslag om

- förändringar som kan göra det statliga åtagandet för arbetsmarknadspolitiken mer effektivt och tydligt, exempelvis när det gäller styrning i form av reglering och finansiering i förhållande till utförande,
- hur Arbetsförmedlingens vägledning kan stärkas och samspela med annan vägledning,
- hur utbildning och andra insatser inom arbetsmarknadspolitiken bör förhålla sig till skolväsendet, universitet och högskolor samt folkbildningen,
- förändringar som kan förbättra förutsättningarna för samverkan och ansvarsfördelning mellan aktörer på lokal, regional och nationell nivå som påverkar arbetsmarknadens funktionssätt, inklusive utformningen av uppdraget för Arbetsförmedlingen, och
- fullständiga författningsförslag som bedöms nödvändiga för att genomföra föreslagna förändringar.

De delar av uppdraget som rör vägledning samt externa leverantörer ska redovisas senast den 31 oktober 2017. Delredovisningen ska även innehålla en övergripande kartläggning av hur samspelet och ansvarsfördelningen fungerar mellan stat och kommun i frågor som påverkar arbetsmarknadens funktionssätt. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 januari 2019.

Utskottets överväganden

Arbetsmarknadsutredningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen snarast, men senast den 31 mars 2017, bör ge Arbetsmarknadsutredningen tilläggsdirektiv om att ta fram förslag om hur de delar av Arbetsförmedlingens uppdrag som inte innebär myndighetsutövning kan läggas ut på andra aktörer på arbetsmarknaden samt om hur det statliga åtagandet i övrigt bör organiseras. Tilläggsuppdraget bör redovisas senast i samband med utredningens slutbetänkande den 31 januari 2019. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Jämför reservation (S, MP, V).

Utskottets ställningstagande

Trots att Sverige är mitt i en högkonjunktur befinner sig närmare 1 miljon människor i utanförskap och bidragsberoende. Mycket tyder dessutom på att utanförskapet riskerar att öka och fördjupas som följd av att väldigt många har kommit till Sverige på kort tid.

Integrationen fungerar inte, och så har det varit länge. Arbetsmarknaden blir alltmer tudelad, med en ökande andel arbetslösa som har stora svårigheter att få ett arbete. Trots att många står utan arbete har arbetsgivarna stora rekryteringsproblem och upplever brist på arbetskraft. När arbetsgivarna har svårt att rekrytera hålls sysselsättningen tillbaka och det slår hårt mot jobb och tillväxt.

En väl fungerande matchning är ett viktigt verktyg för att minska utanförskapet. I dag vilar ett tungt ansvar på Arbetsförmedlingen när det kommer till att förbättra matchningen och integrationen, men tyvärr fungerar det inte. Arbetsförmedlingen har under lång tid uppvisat låga förtroendesiffror och alltför dåliga resultat. Det blir också alltmer tydligt att styrningen inte fungerar. Myndigheten har haft lång tid på sig att försöka vända utvecklingen utan att lyckas. Det behövs en genomgripande förändring av den statliga matchningsfunktionen. Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form behöver läggas ned till förmån för en ny struktur där andra matchningsaktörer på arbetsmarknaden spelar en betydligt större roll.

Det finns många väl etablerade aktörer som skulle kunna bidra till en mer effektiv matchning, bl.a. genom en ökad specialisering. För att matcha arbetssökande till arbete är goda och upparbetade relationer med arbetsgivarna en förutsättning, och detta finns redan i dag hos många av dessa aktörer. Genom en ny struktur där en myndighet framför allt ansvarar för funktioner

som myndighetsutövning, kontroll och uppföljning, medan själva matchningen och rustningen sköts av andra aktörer skulle rekryteringstiderna kunna kortas ned och kompetensförsörjningen förbättras. En central del i en sådan reform är en rigorös uppföljning och kontroll, samt ett system där ersättning i huvudsak betalas ut efter uppvisat resultat när det gäller att få personer varaktigt i jobb. Detta krävs för att lågpresterande och oseriösa aktörer ska sorteras ut och resurser ska fördelas så att de ger bästa möjliga effekt. Kvalitet ska stå i fokus. För arbetssökande som är i behov av utbildning kommer även kommunerna att behöva vara delaktiga i högre grad.

För att reformen ska få avsedd verkan krävs en gedigen utredning och beredning. Lärdomar behöver dras från liknande system i andra länder, liksom från tidigare erfarenheter av andra matchningsaktörers medverkan i det statliga uppdraget.

Mot denna bakgrund anser utskottet att regeringen snarast, men senast den 31 mars 2017, bör ge Arbetsmarknadsutredningen (A 2016:03) tilläggsdirektiv om att ta fram förslag om hur de delar av Arbetsförmedlingens uppdrag som inte innebär myndighetsutövning kan läggas ut på andra aktörer på arbetsmarknaden samt om hur det statliga åtagandet i övrigt bör organiseras. Tilläggsuppdraget bör redovisas senast i samband med utredningens slutbetänkande den 31 januari 2019.

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen.

Reservation

Arbetsmarknadsutredningen (S, MP, V)

av Raimo Pärssinen (S), Annelie Karlsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Patrik Björck (S), Marco Venegas (MP), Eva-Lena Jansson (S), Ali Esbati (V) och Serkan Köse (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Ställningstagande

Till att börja med kan vi instämma i vad utskottet säger om att Arbetsförmedlingen står inför stora utmaningar. Trots den starka utvecklingen på svensk arbetsmarknad finns det stora obalanser, och matchningen har fungerat dåligt under lång tid. Samtidigt som efterfrågan på arbetskraft är stark är arbetslösheten fortsatt hög i vissa grupper, särskilt bland de som har en svag ställning på arbetsmarknaden. Det är viktigt att underlätta å ena sidan för de arbetslösa att söka de jobb som är lediga och att utveckla sin kompetens på sätt som är relevanta på en föränderlig arbetsmarknad, och å andra sidan för arbetsgivare att hitta den kompetens som efterfrågas. För att uppnå detta krävs det en väl fungerande Arbetsförmedling och en kraftfull arbetsmarknadspolitik.

Till skillnad från vad utskottet tycks mena anser vi att regeringen vidtagit en rad åtgärder för att modernisera och förstärka myndigheten och dess verksamhet. Den pågående omläggningen av arbetsmarknadspolitiken syftar t.ex. till att förbättra matchningen genom att anpassa myndighetens verksamhet till arbetsgivarnas behov. Detaljstyrningen från regeringens sida har minskat med ökat fokus på resultat och ökad möjlighet till individanpassning. Det arbetsmarknadspolitiska regelverket har förenklats och förtydligats, förutsättningarna för samverkan med t.ex. kommunerna har förbättrats och samverkan med arbetsmarknadens parter om kompetensförsörjning och utbildningsåtgärder pågår, för att ta några exempel.

Utskottets majoritet bestående av de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna vill se vad som benämns som en genomgripande förändring av den statliga matchningsfunktionen. Vad man vill åstadkomma är att andra matchningsaktörer än Arbetsförmedlingen ska spela en betydligt större roll på arbetsmarknaden. Andra aktörer än Arbetsförmedlingen skulle, menar man, kunna bidra till en mer effektiv matchning, bl.a. genom en ökad specialisering. Arbetsförmedlingen ska enligt utskottets förslag få ägna sig åt uppgifter som myndighetsutövning, kontroll och uppföljning av matchningsaktörer.

Det ligger nära till hands att komma med invändningar i sak. Vi anser att i en modern arbetsmarknadspolitik finns det utrymme för alternativa insatser från kompletterande aktörer. En konkurrensutsättning av förmedlings- och matchningsverksamheten i sin helhet framstår dock av flera skäl inte som eftersträvansvärt. Det finns inte några belägg för att en sådan reform skulle betyda vare sig ökad specialisering eller ökad effektivitet (se t.ex. Benmarker m.fl. 2009; Behagel m.fl. 2010). Därtill har en offentlig förvaltning självklara fördelar så som insyn, rättssäkerhet och likabehandling.

Detta är mycket kortfattat varför vi anser att Arbetsförmedlingen även fortsättningsvis bör ha en central roll när det gäller arbetsmarknadspolitikens genomförande. I det här läget har vi dock minst lika stora invändningar mot utskottets tillvägagångssätt. Vad som föreslås är inget annat än ett av möjliga alternativ som ryms inom den ovan nämnda Arbetsmarknadsutredningens uppdrag. Vi menar att det vore mer ansvarsfullt att invänta resultatet av den pågående utredningen som har ett brett mandat att bl.a. analysera hur Arbetsförmedlingens uppdrag på lång sikt bör utformas för att mest effektivt bidra till en väl fungerande arbetsmarknad. I uppdraget ingår också att analysera hur användningen av olika typer av externa leverantörer inom arbetsmarknadspolitikerna kan bidra till en väl fungerande arbetsmarknad (dir. 2016:56).

Slutligen, när det gäller formerna för detta betänkande – att genom ett s.k. självständigt utskottsinitiativ föreslå ett tillkännagivande – vill vi hänvisa till vad konstitutionsutskottet vid ett flertal tillfällen uttalat: denna befogenhet ska användas med varsamhet, ärenden ska normalt väckas genom en proposition eller motion och politisk enighet bör eftersträvas i de fall initiativ kommer i fråga (se t.ex. bet. 1995/96:KU6). Utskottets agerande i det nu aktuella ärendet kan knappast sägas ligga i linje med konstitutionsutskottets uttalande, utan framstår mer som ett snävt partipolitiskt utspel.

Sammanfattningsvis anser vi att riksdagen bör avslå utskottets förslag.